

Outi Alanko-Kahiluoto vihr

Kirjallinen kysymys kirjailijoiden ja kääntäjien lainauskorvauksista

Eduskunnan puhemiehelle

Euroopan komission direktiiviehdotus (COM/2016/0593), joka koskee digitaalisia sisämarkkinoita, sisältää tekijöiden oikeuksien kannalta huolestuttavan säännöksen, artiklan 12: "Jäsenvaltiot voivat säätää, että kun tekijä on siirtänyt tai lisensoinut oikeuden kustantajalle, tällainen siirto tai lisenssi muodostaa riittävän oikeudellisen perusteen, jotta kustantaja voi vaatia osaa korvauksesta, joka koskee teoksen käyttöä siirrettyä tai lisensoitua oikeutta koskevan poikkeuksen tai rajoituksen nojalla."

Lainauskorvaus on Suomessa teosten tekijöille kuuluva korvaus, jota suoritetaan yleisten kirjojen ja korkeakoulukirjastojen lainoista. Lainauskorvaus on tekijänoikeuslaissa säädetty ns. luovutuskelvottomaksi oikeudeksi: tekijä ei voi eläessään pätevästi luopua oikeudestaan lainauskorvaukseen. Lainauskorvaus voi siirtyä tekijältä ainoastaan tekijän kuoltua avio-oikeutta, perintöä ja testamenttia koskevien säännösten mukaisesti.

Tekijänoikeus syntyy aina luonnolliselle henkilölle eli tekijälle. Teosten kustantajat saavat tarvitsemansa oikeudet tekijöiltä sopimalla oikeuksista kustannussopimuksissa. Oikeuksien luominen kustantajille lainsäädännön nojalla olisi vastoin tekijänoikeuden ja sopimusvapauden perusperiaatteita. Lisäksi artikla 12 heikentäisi heikomman sopimusosapuolen eli tekijän asemaa suhteessa kustantajiin.

EU:n Kulttuuri- ja koulutusvaliokunta (CULT) on lausunnossaan esittänyt 12 artiklan muuttamista jäsenvaltioita pakottavaan muotoon. Lausunnon sanamuoto kyseisen artiklan osalta laajentaa myös direktiiviehdotuksessa määriteltyjä kustantajan oikeuksia.

Artikla ei ota huomioon, että jäsenvaltioissa on hyvin erilaisia käytäntöjä sekä lainsäädännöllisiä ja kulttuurisia ratkaisuja esimerkiksi juuri lainauskorvauksen osalta. Artikla vaarantaisi nämä kunkin maan omaleimaiset, kulttuurikenttää tukevat ratkaisut.

Valtioneuvosto on katsonut U-kirjelmässään (U 63/2016 vp), että artikla 12 ja kustantajien oikeus korvauksiin teosten käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla vaikuttaisi kielteisesti tekijöiden taloudellisiin etuihin.

Eduskunnan sivistysvaliokunta on puolestaan lausunnossaan SiVL 5/2017 vp korostanut, että direktiiviehdotuksen 12 artiklan mukaisesta kustantajien korvausoikeudesta ei saa säätää jäsenmai-

Kirjallinen kysymys KK 364/2017 vp

ta pakottavasti eikä se saisi vaikuttaa kielteisesti kansallisiin lainauskorvauskäytäntöihin. Valiokunnan mukaan ehdotus voisi pakottavassa muodossaan heikentää perusteettomasti tekijöiden taloudellisia oikeuksia.

Lainauskorvauksella sekä muilla tekijänoikeuskorvauksilla on Suomen kaltaisella pienellä kieli-alueella suuri merkitys kirjallisuuden tekijöiden toimeentulolle. Ne mahdollistavat osaltaan luovaa työtä ja uusien teoksien luomista.

EU:n perussopimuksissa kulttuuripolitiikka rajattiin jäsenvaltioiden asiaksi. Nyt kuitenkin ehdotetaan sellaisia muutoksia tekijänoikeuslainsäädäntöön, joilla käytännössä säädellään kulttuuripolitiikkaa. On mahdollista, että ehdotettu muutos on perussopimusten vastainen.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kuinka hallitus pyrkii turvaamaan kirjailijoiden ja kääntäjien lainauskorvausten säilymistä jäsenvaltioiden harkintavallassa, lainauskorvausten pysymisen vain tekijöiden korvauksena sekä tarkoitukseen varatun määrärahan säilymistä vähintään nykytasolla?

Helsingissä 15.9.2017

Outi Alanko-Kahiluoto vihr